

Juridische Hogeschool Avans & Fontys

B HBO-Rechten

Uitgebreide opleidingsbeoordeling

Samenvatting

In februari 2019 is de bestaande hbo-bacheloropleiding HBO-Rechten van de Juridische Hogeschool Avans & Fontys (JHS) bezocht door een visitatiepanel van NQA. De JHS biedt een vierjarige bacheloropleiding in voltijd aan in 's-Hertogenbosch en in Tilburg. De JHS biedt een deeltijdopleiding aan in Tilburg. Het panel beoordeelt de opleiding als **goed**. Dit oordeel geldt voor de varianten en locaties. Daar waar verschillen van toepassing zijn, is dit gemeld.

Beoogde leerresultaten

De opleiding ontvangt voor standaard 1 het oordeel **goed**.

De JHS leidt studenten op tot juridisch professionals: hbo-juristen. Dat zijn eigentijdse, praktisch ingestelde professionals met een brede juridische kennisbasis en een oplossingsgericht en kritisch denkvermogen. Het door de Nederlandse HBO-Rechtenopleidingen opgestelde *Landelijk beroeps- en opleidingsprofiel HBO-Rechten 2012* beschrijft de leerresultaten voor de hbo-jurist die destijds onder andere zijn gerelateerd aan de eisen van het beroepenveld en aan de Dublin descriptoren waarmee het hbo-bachelorniveau is gewaarborgd. De JHS streeft daarbij na dat de hbo-jurist onafhankelijk, ondernemend, onderzoekend, flexibel, innovatief en maatschappelijk betrokken is en beschikt over communicatieve en organisatorische vaardigheden. Met dit profiel zoekt de JHS aansluiting op actuele ontwikkelingen die in het werkveld spelen en wil de JHS zich verder onderscheiden. Dat doet zij door de beroepspraktijk in de opleiding op te nemen, zodat de student zich kan ontwikkelen tot die 'eigentijdse hbo-jurist'. De JHS profileert zich ook door aan te haken op de snelle groei van digitale technologie, door daarmee de hbo-jurist in het niet-traditionele werkveld een stevigere plek te geven. De opleiding heeft dit stevig neergezet in de organisatie met een lectoraat Recht & Digitale Technologie en elementen op dat terrein ingebed in het programma via bijvoorbeeld een eigen minor.

Via onder meer een eigen werkveldadviesraad (WAR) houdt de JHS voeling met het werkveld, actualiteiten die spelen en stemt zij af over de uitwerking van haar strategische thema's. Naast vertegenwoordigers uit het traditionele werkveld, zitten er vertegenwoordigers uit het niet-traditionele werkveld in de WAR. Dit sluit goed aan op de ambities van de JHS.

Programma

De opleiding ontvangt voor de standaarden 2, 3, 4 en 5 het oordeel **goed**.

De JHS biedt een opleidingsprogramma met een sterke eigen identiteit: 'de JHS is van iedereen'. Studenten en docenten voelen zich betrokken en de identiteit van de JHS is ook herkenbaar voor het werkveld. Dit leidt bij alle actoren tot tevredenheid en waardering.

Het programma gaat uit van competenties en laat zien dat de gevraagde kennis en kunde in samenhang met elkaar ontwikkeld worden. Studenten ontwikkelen in het begin van hun studie een stevige kennisbasis. In de loop van het programma ontwikkelen studenten deze kennis verder door deze toe te passen in verschillende relevante praktijksettingen. Deze zijn samen te vatten in onderdelen die behoren tot het zogenaamde Praktijkplein. Hierin ontwikkelen studenten relevante beroeps- en onderzoeksvaardigheden. Zij doen dit ook in de stage, de minor en het afstuderen. Studenten hebben ten slotte verschillende mogelijkheden om een internationale oriëntatie te ontwikkelen. De aandacht voor persoonlijke (talent)ontwikkeling is via studiebegeleiding goed geïntegreerd in het onderwijs.

De inhoud van de opleiding is duidelijk omschreven. Dit is voor de voltijd- en de deeltijdopleiding nagenoeg gelijk en voor studenten te vinden in de elektronische leeromgeving Blackboard. Studenten verwerven op passende wijze een brede juridische kennisbasis en de vaardigheden die nodig zijn om in de praktijk vraagstukken op te lossen op een eigentijdse manier. Het programma gaat uit van vier onderwijsblokken per jaar waarin telkens een ander thema centraal staat. In het begin van de studie wordt het onderwijs meer gestructureerd en begeleid aangeboden in combinatie met realistische casuïstiek. Creativiteit, ondernemendheid en duurzaamheid krijgen hierbij aandacht. De beroepsopdrachten (-producten) spelen hierbij een belangrijke rol. In de hogere studie jaren ontwikkelen studenten de gevraagde kennis en vaardigheden meer integraal via juridische (onderzoeks)opdrachten, stage, minor en het afstuderen. De opleiding zet passende en creatieve werkvormen in waarbinnen studenten worden uitgedaagd tot creatieve oplossingen.

De opleiding hanteert passende instroomeisen waar iedere aspirant-student aan moet voldoen. Via voorlichting, aansluitende modules en goede begeleiding aan het begin van de studie zorgt zij voor een optimale aansluiting. Studenten met een havo-, vwo- of een mbo-diploma (niveau 4) zijn toelaatbaar. Voor toelating tot de deeltijdopleiding geldt dat studenten moeten beschikken over een werkplek van ten minste 20 uur per week.

Personeel

De opleiding ontvangt voor standaard 6 het oordeel **goed**.

De opleiding wordt verzorgd door een docententeam bestaande uit hooggekwalificeerde en gedreven docenten. Naast juridische kennis en kunde zijn kwalificaties op het gebied onderzoek en onderwijs aanwezig. Medewerkers hebben goed zicht op actuele ontwikkelingen via onder meer hun rijke netwerken. De JHS biedt middelen voor eigen professionalisering en deze worden ook benut. De opleiding investeert ook in haar netwerken via docentstages en bijeenkomsten. Studenten zijn tevreden over de kwaliteit van de docenten, over de inhoudelijke expertise die zij inbrengen en de korte lijnen die zij met docenten ervaren. Er is sprake van een kleinschalige leeromgeving waarin docenten zeer betrokken zijn. Dit geldt voor zowel de voltijd- als de deeltijdopleiding. De omvang van het team is ruim toereikend om het programma van deze kwaliteit uit te voeren en verder te ontwikkelen. Docenten zijn vanuit één standplaats veelal allemaal betrokken bij het onderwijs op beide locaties.

Voorzieningen en begeleiding

De opleiding ontvangt voor standaard 7 het oordeel **voldoende** en voor standaard 8 het oordeel **goed**.

De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn compleet en modern. Ze zijn passend voor de didactische werkvormen en bieden studenten de mogelijkheden om de vaardigheden te ontwikkelen. Naast de aanwezigheid van gangbare faciliteiten, waaronder lesruimten en een bibliotheek, is er variatie in verschillende werkruimtes met verschillende mogelijkheden voor samenwerken, overleg en leren.

De docenten fungeren als eerste aanspreekpunt voor de studenten. Daarnaast kunnen studenten zich richten tot hun studieloopbaanbegeleider (SLB). In de eerste twee jaren van het programma ondersteunt de SLB studenten via individuele gesprekken en groepsbijeenkomsten met aansprekende werkvormen. In latere jaren bieden docenten en de SLB begeleiding naast de stage- en afstudeerbegeleiding. Studenten zijn tevreden over de begeleiding, zij ervaren deze als

persoonlijk en professioneel. Zij kunnen zich tevens richten tot een collega-student die studentbuddy is.

De opleiding is voor studenten en docenten opgenomen in de digitale leeromgeving Blackboard. Via de competentieboeken weten studenten wat ze elk onderwijsblok kunnen verwachten.

Kwaliteitszorg

De opleiding ontvangt voor standaard 9 het oordeel **goed**.

De kwaliteitszorg binnen de opleiding kenmerkt zich door een breed gedragen aandacht voor kwaliteit. Dit is formeel verankerd in de organisatie, in strategisch beleid, een eigen kwaliteitskader en verschillende commissies waarin diverse stakeholders met andere taken en rollen een bijdrage leveren aan kwaliteitsontwikkeling. De werkwijze binnen de teams is via pdca-cycli concreet gericht op continue verbetering en ontwikkeling. De kwaliteitszorg bevordert de kwaliteitscultuur doordat verantwoordelijkheden bij professionals, die betrokken zijn bij de ontwikkeling en uitvoering van het onderwijs, zijn belegd en iedereen zich intrinsiek verantwoordelijk voelt.

Toetsing

De opleiding ontvangt voor de standaard 10 het oordeel **goed**.

De opleiding hanteert een adequaat toetsstelsel waarin de leerresultaten centraal staan en dat aansluit op de vormgeving van het onderwijs. In competentieboeken is de samenhang tussen leerresultaten, modules, opdrachten en toetsing zichtbaar. De toetsing getuigt van een passende opbouw en wordt volgens een evenwichtige spreiding aangeboden. Voor studenten is helder wat er van hen wordt verwacht. Dit staat omschreven in de competentieboeken. Daarnaast zijn richtlijnen voor toetsing voor studenten te vinden op Blackboard en in de OER. Studenten zijn tevreden over de toetsen en over de beoordelingen.

De opleiding hanteert voor toetsing passende kwaliteitseisen en beschikt over toetsexpertise om toetsing van beoogde kwaliteit uit te voeren. Docenten/examinatoren stemmen af over werkwijzen, over feedback en de wijze waarop rubrics worden gehanteerd. Voor de doorontwikkeling van de kwaliteit verdient die afstemming in de ogen van het panel nog een verdiepingsslag. Vanuit de examencommissie wordt toegezien op de toetskwaliteit. Daarnaast wordt de kwaliteit van de toetsing gecontroleerd vanuit de toetscommissie. De JHS beschikt tevens - sinds kort - over een 'Toetscommissie Beleid' die is gericht op het verbinden van toetsing met het nieuwe onderwijs.

Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding ontvangt voor de standaard 11 het oordeel **goed**.

Verskillende eindproducten van studenten laten overtuigend zien dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd. Deze tonen overtuigend een beoogd bachelorniveau. Het beeld dat ontstaat vanuit de bestudeerde selectie van eindwerkstukken, allen niet ouder dan twee jaar, weerspiegelt ook de ambitie van de opleiding om ondernemende hbo-juristen op te leiden. Vertegenwoordigers van de verschillende werkvelden herkennen dat de opleiding goede hbo-juristen opleidt. Zij geven aan dat studenten beschikken over een rugzak aan kennis en op een goed niveau functioneren. Alumni geven daarbij aan dat zij goed worden voorbereid om als hbo-jurist te functioneren.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inhoudsopgave	7
Inleiding	9
Schets van de opleiding	11
Standaard 1 Beoogde leerresultaten	12
Standaard 2 Oriëntatie programma	15
Standaard 3 Inhoud programma	18
Standaard 4 Vormgeving programma	20
Standaard 5 Instroom programma	22
Standaard 6 Personeel	24
Standaard 7 Voorzieningen	26
Standaard 8 Begeleiding	27
Standaard 9 Kwaliteitszorg	29
Standaard 10 Toetsing	31
Standaard 11 Gerealiseerde leerresultaten	34
Eindoordeel over de opleiding	36
Aanbevelingen	37
Bijlagen	39
Bijlage 1 Bezoekprogramma	40
Bijlage 2 Bestudeerde documenten	42

Inleiding

Dit visitatierapport bevat de beoordeling van de bestaande hbo-bacheloropleiding HBO-Rechten van de Juridische Hogeschool Avans & Fontys, een samenwerkingsverband tussen Avans Hogeschool en Fontys Hogescholen (verder: JHS). Het visitatiepanel van NQA dat de beoordeling heeft uitgevoerd is samengesteld door NQA, in opdracht van de JHS en in overleg met de opleiding. Voorafgaand aan de visitatie heeft de NVAO het panel goedgekeurd. Het rapport beschrijft de bevindingen, overwegingen en conclusies van het panel. Ook bevat het enkele aanbevelingen voor de opleiding. Het rapport is opgesteld conform het *Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs van de NVAO* (september 2016) en het *NQA-protocol 2018*.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 26 februari 2019. Het visitatiepanel bestond uit:

De heer dr. mr. H.J.L. M. van de Luytgaarden (voorzitter, domeindeskundige)

Mevrouw K. Dewitte (domeindeskundige)

De heer mr. O.A.P. van der Roest (domeindeskundige)

Mevrouw V. Kalyuzhniy (studentlid)

Mevrouw M. Snel BHRM & BEd, auditor van NQA, trad op als lead-auditor van het panel.

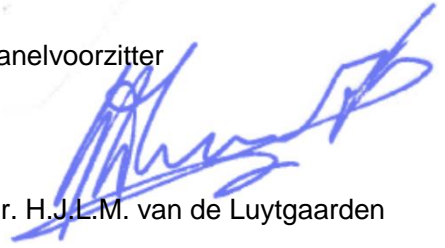
De opleiding maakte onderdeel uit van een visitatiegroep. Afstemming tussen alle deelpanels heeft allereerst plaatsgevonden door de instructie die de panelleden krijgen met betrekking tot het beoordelingskader. De tussen Hobéon en NQA gekalibreerde criteria voor de beoordeling maken onderdeel uit van deze instructie. Daaraan voorafgaand is de afstemming geborgd door overlap in de bezetting tussen alle deelpanels. Daarnaast is, rekening houdend met het feit dat elke opleidingsbeoordeling een individuele beoordeling betreft, vanuit de overlap in de bezetting waar relevant, voortschrijdend gereflecteerd op vorige bezoeken binnen deze visitatiegroep. Verder wordt de afstemming tussen de panels geborgd door de ondersteuning van zo veel mogelijk dezelfde secretaris vanuit zowel Hobéon als NQA en door de inzet van getrainde voorzitters.

Bij de aanvraag heeft de instelling een digitaal magazine *Juncto, de Juridische Hogeschool verbindt* aangeboden waarin de strategische ambities van de opleiding in de vorm van leidende thema's en de kwaliteitseisen van het NVAO-kader centraal staan. Dit magazine voldeed naar vorm en inhoud aan de eisen van het desbetreffende NVAO-beoordelingskader en aan de eisen van het *NQA-protocol 2018*. Het visitatiepanel heeft *Juncto* bestudeerd en een bezoek aan de opleiding gebracht; zie bijlage 1 en 2. Met alle (mondeling en schriftelijk) verstrekte informatie heeft het panel tot een weloverwogen oordeel kunnen komen.

Het visitatiepanel verklaart dat de beoordeling van de opleiding in onafhankelijkheid heeft plaatsgevonden.

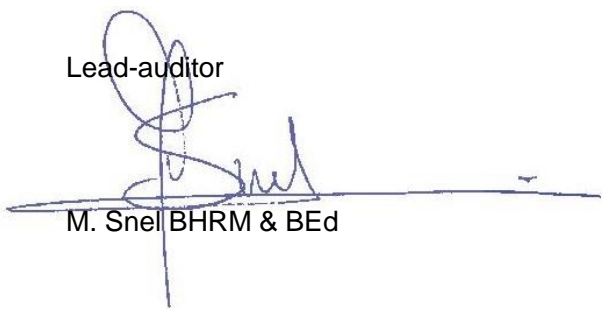
Utrecht, 27 mei 2019

Panelvoorzitter

mr. H.J.L.M. van de Luytgaarden

Lead-auditor

M. Snell BHRM & BEd

Schets van de opleiding

De Juridische Hogeschool is een samenwerkingsverband tussen de Avans Hogeschool en Fontys Hogescholen. Sinds 2002 biedt zij - als eerste in Nederland - de hbo-bacheloropleiding HBO-Rechten aan op haar onderwijslocaties in 's-Hertogenbosch en in Tilburg.

In 's-Hertogenbosch betreft dat een voltijdprogramma en in Tilburg een voltijd- en een deeltijdprogramma. Het programma is op beide locaties hetzelfde en wordt door hetzelfde docententeam verzorgd. De inhoud van het voltijd- en het deeltijdprogramma is op dezelfde uitgangspunten gestoeld en nagenoeg gelijk.

De JHS heeft als missie geformuleerd: "Met hoogwaardig onderwijs studenten persoonsgericht, praktijkgericht en omgevingsgericht opleiden tot juridische professionals." Daartoe zet zij in op interactie met de student, het werkveld en de maatschappij om zo bekwame professionals op te leiden en bij te dragen aan de doorontwikkeling van het werkveld waartoe ze opleidt. Hierin speelt iedereen een belangrijke rol. De kreet 'de JHS is van iedereen' komt tot uiting in de inrichting van de organisatie waarin verantwoordelijkheden bij de professionals zijn belegd en waarin medezeggenschap een stevige plek kent.

De opleiding staat aan de vooravond van een grote curriculumverandering. Een nieuw onderwijsconcept vormt de basis van dit onderwijsprogramma, dat in 2020 fasegewijs zal worden ingevoerd. Bij de ontwikkeling van het nieuwe onderwijsconcept is duidelijker aandacht voor de ontwikkeling van de attitude van de juridisch professional, naast de aandacht voor kennis en vaardigheden. Dit vraagt om een andere rol van de juridisch professional, een andere wijze waarop het onderwijs wordt aangeboden en een passende huisvesting van de opleiding. Op het moment van de visitatie is van de curriculumverandering nog geen sprake.

Er studeren bijna 1.500 studenten aan de opleiding, waarvan een kleine 150 in de deeltijdopleiding. Op 1 oktober 2018 bedraagt het aantal medewerkers 111 (88,4 fte). Het docentteam is 64,9 fte groot.

Standaard 1 Beoogde leerresultaten

De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en op internationale eisen.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **goed**.

De JHS wil studenten opleiden tot juridisch professionals: hbo-juristen. Dat zijn eigentijdse, praktisch ingestelde professionals met een brede juridische kennisbasis en een oplossingsgericht en kritisch denkvermogen. Het door de Nederlandse HBO-Rechtenopleidingen opgestelde *Landelijk beroeps- en opleidingsprofiel HBO-Rechten 2012* beschrijft de leerresultaten voor de hbo-jurist die destijds onder andere zijn gerelateerd aan de eisen van het beroepenveld en aan de Dublin descriptoren waarmee het hbo-bachelorniveau is gewaarborgd.

De JHS streeft daarbij na dat de hbo-jurist onafhankelijk, ondernemend, onderzoekend, flexibel, innovatief en maatschappelijk betrokken is en beschikt over communicatieve en organisatorische vaardigheden. Met dit profiel zoekt de JHS aansluiting op actuele ontwikkelingen die in het werkveld spelen en wil de JHS zich verder onderscheiden. Dat doet zij door de beroepspraktijk in de opleiding op te nemen, zodat de student zich kan ontwikkelen tot die 'eigentijdse hbo-jurist'. De JHS profileert zich ook door aan te haken op de snelle groei van digitale technologie, door daarmee de hbo-jurist in het niet-traditionele werkveld een stevigere plek te geven. De opleiding heeft dit stevig neergezet in de organisatie met een lectoraat Recht & Digitale Technologie en elementen op dat terrein ingebed in het programma via bijvoorbeeld een eigen minor.

Vanuit een strategisch beleidsplan waarin zes thema's zijn gedefinieerd voor 2016-2020 stuurt de JHS op de beoogde kwaliteit (*Strategisch beleidsplan 2016-2020*). Het behouden van de goede kwaliteit (onder de noemer 'stevig fundament') en het aansluiten op actuele ontwikkelingen en vernieuwingen zijn hierin uitgewerkt. Via onder meer een eigen werkveldadviesraad (WAR) houdt de JHS voeling met het werkveld, actualiteiten die spelen en stemt zij af over de uitwerking van de strategische thema's. Geheel in lijn met de strategische agenda zitten in de WAR, naast vertegenwoordigers uit het traditionele werkveld (advocatuur, rechtbank, gemeenten), vertegenwoordigers uit het niet-traditionele werkveld (multinational en bedrijfsleven).

Onderbouwing

De JHS leidt studenten op tot hbo-jurist. Daarvoor baseert zij zich op het beroepsbeeld en de competenties, zoals die door de HBO-Rechtenopleidingen in Nederland zijn opgesteld en zijn omschreven in het *Landelijk beroeps- en opleidingsprofiel HBO-Rechten 2012*. Beroepen waartoe de opleiding studenten bijvoorbeeld opleidt, zijn bedrijfsjurist, juridisch adviseur, juridisch medewerker, procesvertegenwoordiger, IT contractmanager of informatiespecialist. De JHS gaat daarbij uit van een eigentijdse hbo-jurist; iemand die als een ondernemende schakel fungeert. Afgestudeerden kunnen deze juridische functies uitvoeren in dienst van de non-profitsector of van profit-organisaties of (steeds meer) als zelfstandig ondernemer. Oplossingsgericht zijn en een

kritisch denkvermogen hebben, zijn hiervoor belangrijk, evenals communicatieve en organisatorische vaardigheden. De JHS typeert haar hbo-juristen als onafhankelijk, ondernemend, onderzoekend, flexibel, innovatief en maatschappelijk betrokken en geeft invulling aan deze begrippen door, naast gewaarborgde aansluiting op het traditionele werkveld (advocatuur, rechtbank, gemeenten), aansluiting te zoeken op het minder traditionele werkveld (bedrijfsleven, zakelijke dienstverlening en multinationals). Met deze uitgangspunten biedt de JHS naar de mening van het panel een duidelijk profiel waarmee zij goed aansluit op ontwikkelingen in het beroepenveld. Bovendien heeft zij dit consistent verankerd in haar programma.

In het *Strategisch beleidsplan 2016-2020* heeft de JHS zes thema's gedefinieerd die de gewenste kwaliteit moeten waarborgen. Deze thema's bieden houvast voor de ontwikkeling en positionering van de opleiding. Enerzijds staat het behoud van een goede basis centraal. De JHS was een van de initiatiefnemers van het profiel HBO-Rechten en de eerste die een HBO-Rechtenopleiding aanbood. Sinds haar bestaan zijn stakeholders (studenten, alumni, werkveld) zeer tevreden over de kwaliteit van de opleiding. Het behouden van die tevredenheid is een van de ambities van de JHS, en gevat in de titel 'stevig fundament'. Anderzijds is aanpassing op een veranderende omgeving essentieel. Daarvoor positioneert de JHS zich onder meer door aan te haken op technologische ontwikkelingen. Dit is ingebed in het onderwijs (onderwijsblok K7 en de minor) en in de organisatie via het lectoraat Recht & Digitale Technologie. Dat zit volgens het panel doordacht in elkaar. Daarnaast laat de JHS haar studenten in een vroeg stadium in aanraking komen met het werkveld, zodat studenten de veranderingen in de maatschappij ervaren en uitgedaagd worden om daarop in te spelen en zich kunnen ontwikkelen tot die eigentijdse hbo-jurist. Vanuit de studentbegeleiding wordt dat proces ondersteund. Zo wordt gericht gewerkt aan kenmerken die de JHS belangrijk vindt. Dit alles maakt een gedegen indruk op het panel.

De leerresultaten van de opleiding:

1. Juridisch analyseren: formuleren en oplossen van rechtsvragen op basis van analyse van juridisch relevante feiten en juridische bronnen.
2. Adviseren: geven van advies op basis van een juridische analyse.
3. Vertegenwoordigen: behartigen van juridische belangen van anderen door rechtsbijstand te verlenen, te onderhandelen en te bemiddelen.
4. Beslissen: vaststellen van de rechtspositie van een of enkele personen binnen juridische kaders met meeweging van juridische argumenten en maatschappelijke factoren.
5. Reguleren: opstellen en wijzigen van regelgeving.
6. Dossier managen: aanleggen en beheren van juridische dossiers, bewaken van de doorloop en de samenhang, afsluiten en overdragen ervan.
7. Organiseren: efficiënt en effectief uitvoeren en regisseren van organisatieprocessen in een juridische context met aandacht voor proces- en kwaliteitsmanagement, kennis- en informatiemanagement en innovatie.
8. Praktijkgericht juridisch onderzoek
9. Sociale en communicatieve competentie (interpersoonlijk, organisatie)
10. Zelfsturende competentie (intrapersoonlijk, beroepsbeoefenaar of professional)

In het landelijke opleidingsprofiel is een gemeenschappelijke kennis- en vaardighedenbasis voor de hbo-jurist opgenomen die behoort bij de set van zeven competenties. Deze beschrijft de

kennis voor verschillende rechtsgebieden en voor gebieden als ethiek, management en organisatie, praktijkgericht juridisch onderzoek en verschillende communicatieve vaardigheden. Het hbo-bachelorniveau blijkt voor het panel uit het kennisaanbod. Daarnaast zijn de competenties in het landelijk profiel gerelateerd aan de Dublin descriptoren en de hbo-bachelorstandaard¹.

Het panel stelt vast dat onderzoekend vermogen in de competenties zit verankerd. Het betreft 'juridisch onderzoeken', dat een kernvaardigheid is voor de hbo-jurist en als zodanig bij het DNA van HBO-Rechten thuishoort. Afgestudeerden moeten in de juridische beroepspraktijk vraagstukken kunnen analyseren, kenniselementen kunnen integreren tot een nieuw geheel en bruikbare oplossingen kunnen voorstellen. Minder expliciet kenmerkend voor haar DNA, maar wel opgenomen in de competenties, is de aandacht voor internationale oriëntatie. In het programma van de JHS vindt het panel hier een concrete uitwerking van terug.

Aansluiting leerresultaten op eisen van het beroepenveld

Via navolging van de landelijke uitgangspunten wordt aangesloten op eisen van het beroepenveld. Daarnaast heeft de JHS een werkveldadviesraad (WAR) die twee keer per jaar bijeenkomt en adviseert over de mate waarin het onderwijs aansluit op actualiteiten. De WAR bestaat uit vertegenwoordigers van het traditionele en minder traditionele werkveld. Daarmee geeft de JHS goed invulling aan haar ambities. Met het oog op de toekomst en de ontwikkeling van het nieuwe curriculum heeft de opleiding oog voor de samenstelling van de commissie. Zij probeert hier nog meer het niet-traditionele werkveld in op te nemen.

De aansluiting op ontwikkelingen in het werkveld toont zich ook in de kwalificaties van de medewerkers, zo stelt het panel vast (zie standaard 6). Dat de JHS over een uitgebreid netwerk beschikt, blijkt bijvoorbeeld uit het jaarlijkse netwerkevent Hello You voor tweedejaars studenten en waar een brede vertegenwoordiging van het werkveld bij aanwezig is. De opleiding kan met recht trots zijn op dit grootschalige event.

Alles overziend, biedt de JHS een helder profiel aan dat gestoeld is op landelijk gevalideerde uitgangspunten en waarmee zij goed aanhaakt op actuele ontwikkelingen. Het panel herkent de wens daartoe en ziet dat de opleiding deze goed in het vizier heeft. Daarbij vindt het panel de aandacht voor ICT en voor internationale mogelijkheden goed.

---

¹ Hbo-bachelorstandaard is ontwikkeld door de HBO-raad, tegenwoordig Vereniging Hogescholen

Standaard 2 Oriëntatie programma

Het programma maakt het mogelijk om passende (professionele of academische) onderzoeks- en beroepsvaardigheden te realiseren.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **goed**.

Het panel heeft kennis gemaakt met een opleiding met een sterke eigen identiteit: 'de JHS is van iedereen'. Studenten en docenten voelen zich betrokken en de identiteit van de JHS is ook herkenbaar voor het werkveld. Dit leidt bij alle actoren tot tevredenheid en waardering. Het panel heeft gezien dat de onderlinge samenwerking tussen actoren positief uitwerkt op de kwaliteit van het onderwijs. De JHS heeft betrokkenheid en samenwerking op verschillende manieren in haar 'leidende thema's', zijnde 'Praktijkplein' (binnenhalen van de beroepspraktijk), 'Verbinding onderwijs en onderzoek' en 'Medewerker 2020'. De strategische uitgangspunten Praktijkplein en Verbinding onderwijs en onderzoek kennen een duidelijke plek in het onderwijsprogramma en zijn van belang voor de manier waarop studenten de beoogde competenties realiseren. Naast grote betrokkenheid vanuit het beroepenveld, heeft de betrokkenheid vanuit lectoraten een positieve invloed op de ontwikkeling van het programma.

Het programma laat zien dat de gevraagde kennis en kunde in samenhang met elkaar ontwikkeld worden en dat theorie is gekoppeld aan de relevante praktijk. Studenten ontwikkelen in het begin van hun studie een stevige kennisbasis. In de loop van het programma ontwikkelen studenten deze kennis verder door deze toe te passen in verschillende relevante praktijksettingen. Hierin ontwikkelen studenten ook relevante beroeps- en onderzoeksvaardigheden. Zij doen dit ook in de stage, de minor en het afstuderen. Studenten hebben ten slotte verschillende mogelijkheden om een internationale oriëntatie te ontwikkelen, onder andere door de stage, de minor en/of het afstuderen in het buitenland te doen. De aandacht voor persoonsontwikkeling is via studiebegeleiding geïntegreerd in het onderwijs.

Onderbouwing

De opleiding biedt een eigentijds profiel waarin enerzijds een stevig fundament centraal staat en anderzijds wordt aangesloten op de beroepspraktijk. Die beroepspraktijk komt op verschillende momenten en op verschillende manieren aan bod en draagt ertoe bij dat studenten de nodige kennis verder ontwikkelen. Daarnaast ontwikkelen studenten de gevraagde onderzoeks- en beroepsvaardigheden.

Voor de ontwikkeling van de beroepsvaardigheden geldt een stevige kennisbasis als voorwaarde. Het verwerven van die kennis staat dan ook centraal in de eerste twee jaar.

In het eerste jaar ontwikkelen studenten, naast het eigen maken van basiskennis, vaardigheden via beroepsopdrachten die er ook voor zorgen dat zij kennismaken met het beroep. De thema's die centraal staan in het eerste jaar weerspiegelen de kennis, de vaardigheden en de praktijk. In de eerste periode 'De beginnende jurist', volgen de studenten bijvoorbeeld de vakken Staat en

Recht, Taal en Recht en Juridische Informatievaardigheden. In de derde periode, 'De uitvoerende jurist', komen vakken als Bestuurs(proces)recht, Formuleren en Internationaal Publiekrecht aan bod. Per periode werkt de student aan een (beroeps/onderzoeks)opdracht waarvoor de student de opgedane kennis moet toepassen.

In het tweede jaar wordt voortgebouwd op de kennis van het eerste jaar. Studenten werken per periode aan opdrachten vanuit een rol die dan centraal staat. Studenten gaan in de eerste periode bijvoorbeeld als bedrijfsjurist aan de slag. Daarvoor moeten zij een horecaonderneming zoeken waarvoor zij een onderzoek doen dat een adviesrapport oplevert.

Vooruitlopend op het derde jaar, waarin studenten een half jaar stage lopen, is er aan het einde van het tweede jaar een groot event waarin studenten kennismaken met de beroepspraktijk: het Hello You-event. Dit is een jaarlijks terugkerend evenement waarin tweedejaars studenten de kans krijgen om aan de hand van gerichte speeddategesprekken kennis te maken met werkveldvertegenwoordigers en hun organisaties. Voor wie die eerste kennismaking wil verdiepen, bestaat er de mogelijkheid om deel te nemen aan rondetafelgesprekken met medewerkers uit de uiteenlopende branches en organisaties. Ook alumni zijn hierbij aanwezig. Zo draagt Hello You gericht bij aan de opbouw van een netwerk voor studenten (en alumni). Het evenement wordt afgesloten met een debat met een prominente persoon uit het juridische werkveld. De afgelopen jaren waren dat bijvoorbeeld de AIVD-directeur, een misdaadverslaggever en een voormalig politiewoordvoerder. Het panel stelt vast dat het een succesvol evenement is, dat laat zien hoe de opleiding een sterke binding heeft met haar werkveld.

In het derde jaar lopen studenten eerst een half jaar stage. Hierin werken zij gericht aan hun beroepscompetenties in de beroepspraktijk, alsmede aan hun persoonsontwikkeling. Na de stageperiode volgen studenten twee blokken onderwijs op school.

Het vierde jaar bestaat uit de minor (half jaar) en het afstuderen (half jaar). De JHS biedt vier minoren aan: de minor Juridisch Advies, de minor Recht & Digitale Innovatie (die in samenwerking met het lectoraat Recht & Digitale Technologie is ontwikkeld en wordt uitgevoerd), de minor Recht & Veiligheid en de minor Bedrijfsjurist.

Voor het afstuderen werken studenten individueel aan een onderzoeksopdracht in de beroepspraktijk: een juridisch relevant onderzoek. Daarmee laten zij zien klaar te zijn als startende hbo-jurist.

Het panel stelt vast dat studenten de beroepsvaardigheden en onderzoeksvaardigheden in samenhang met elkaar en met de beroepspraktijk ontwikkelen. Dit zit verankerd in de vormgeving van het programma, waarin competenties het uitgangspunt vormen (zie standaard 4). Gekoppeld aan de ontwikkeling van vaardigheden is de aandacht voor persoonsontwikkeling. Dit wordt vanuit de studiebegeleiding ondersteund. Het panel stelt vast dat de studiebegeleiding goed is geïntegreerd in het onderwijs (zie verder standaard 8). Bij de ontwikkeling van vaardigheden is eveneens aandacht voor multidisciplinair werken. In enkele opdrachten werken studenten samen met studenten van andere opleidingen, bijvoorbeeld van Fontys ICT, Fontys Hogeschool voor de Kunsten, Academie voor Bouw en Infra, Academie voor Techniek, Gezondheid en Milieu. Er is ook al samenwerking met studenten van de Universiteit van Tilburg. Er zijn vergaande afspraken voor een nog te starten samenwerking met AMX Avans en Social Studies van Avans. Zo wordt geleerd om samen met andere disciplines naar een casus te kijken, onderzoek te doen en ideeën

te genereren. De aandacht hiervoor vindt het panel bescheiden en dit kan de opleiding met de ontwikkeling van het nieuwe programma (per 2020) nog versterken. Voorts kunnen studenten hun vaardigheden ook in een internationale context ontwikkelen. Zij kunnen de minorperiode gebruiken om een aantal maanden in het buitenland te studeren en stagelopen of afstuderen in het buitenland waar Nederlands recht van toepassing is (vaak de Nederlandse Antillen). Het panel waardeert dit als een positieve meerwaarde voor competentie- en persoonsontwikkeling.

Praktijkplein

Het panel vindt de relatie met de beroepspraktijk sterk verweven in het onderwijs. De veelheid aan programmaonderdelen die tot het Praktijkplein behoren getuigen hiervan. Hierbinnen is sprake van een duidelijke samenwerking tussen de studenten, de opleiding en het werkveld. Naast het eerder genoemde voorbeeld van een onderzoek doen voor een horecaonderneming (jaar 2), doen studenten in datzelfde jaar onderzoek naar een participatieverordening voor een gemeente (Living Lab, blok De bedrijfsjurist), en is er de Beslagdag waar in jaar 3 studenten gedurende een dag in een gesimuleerde gerechtsdeurwaardersomgeving aan opdrachten werken. Studenten kunnen ook tijdens hun opleiding aan de slag als juridisch adviseur voor het Studenten Juridisch Advieskantoor (SJAK). Dit draagt mede bij aan het ontwikkelen van (zelfstandig) ondernemerschap, een aspect waarvoor de opleiding concreet aandacht heeft, door student mogelijkheden te bieden om zich hierin te ontwikkelen.

Verbinding onderwijs en onderzoek

Onderzoeksvaardigheden zitten verweven in competenties: juridisch onderzoeken. Studenten ontwikkelen deze vaardigheden vanaf de start van het programma en in goede samenhang met de praktijk. Vanuit het lectoraat Recht & Digitale Technologie wordt mede de ontwikkeling van onderzoeksvaardigheden ondersteund, zie standaard 3 en doordat vanuit het lectoraat onderzoeksprojecten lopen waar studenten bij betrokken zijn.

Alles overziend, biedt de opleiding een duidelijke beroepsoriëntatie. Studenten ontwikkelen de beroepskennis en -vaardigheden die nodig zijn integraal in samenhang met de beroepspraktijk. De manier waarop de JHS een realistische en actuele context 'naar binnen haalt', is voor studenten duidelijk en draagt bij aan een goede ontwikkeling van beroeps- en onderzoeksvaardigheden.

Standaard 3 Inhoud programma

De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde leerresultaten te bereiken.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **goed**.

De JHS streeft na hbo-juristen op te leveren die een ondernemende schakel kunnen zijn. Daarvoor zijn - zoals gezegd - een stevige kennisbasis en bepaalde vaardigheden nodig. Het panel ziet deze kennis en vaardigheden (leerresultaten) centraal staan in de verschillende programmaonderdelen (vakken, beroepsopdrachten, stage en afstuderen). De JHS heeft duidelijk omschreven wat de inhoud en opbouw van het curriculum is. Dit is voor de voltijd en deeltijd nagenoeg gelijk en voor studenten te vinden in de elektronische leeromgeving Blackboard. Er is sprake van een passende balans tussen theorie- en praktijkonderwijs.

De inhoud van het programma laat een gedegen brede kennisbasis zien die in sterke samenhang met de beroepspraktijk wordt ontwikkeld. De thematische indeling geeft dat duidelijk weer. De onderdelen die behoren tot het Praktijkplein vindt het panel uitstekend. De opleiding heeft daarbij duidelijk aandacht voor talentontwikkeling. Alles overziend, waardeert het panel de kwaliteit van de lesstof en de samenhang van de lesstof met de vaardigheden. De samenhang met de praktijk is representatief voor het profiel waartoe de JHS studenten opleidt en derhalve door het panel als goed beoordeeld.

Onderbouwing

De JHS leidt hbo-juristen op die in de eerste plaats weten waar ze het over hebben en daarnaast als een ondernemende schakel fungeren. Dit vraagt om een juridische basiskennis en bepaalde vaardigheden, zoals onderzoeksvaardigheden, communicatieve vaardigheden en ondernemersvaardigheden. Het panel ziet deze uitgangspunten uitgewerkt in de competenties die centraal staan in de programmaonderdelen en die het vertrekpunt vormen voor de inhoud van de verschillende programmaonderdelen. De programmaonderdelen zijn geordend volgens een thematische indeling. In het curriculum ziet dat er als volgt uit:

	Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4
Jaar 4	Minors		Afstuderen	
Jaar 3	Stage		De juridische auditor <i>Ondernemerschap en Kwaliteit</i> <i>Sociale Zekerheidsrecht</i> <i>Ondernemingsrecht</i> <i>Privacy Recht</i> <i>Financieel Management</i> <i>Arbeidsrecht</i> <i>Beroepsproduct</i>	De deurwaarder <i>Goederenrecht</i> <i>Executie- en Beslagrecht</i> <i>Informatiemanagement</i> <i>Insolventierecht</i> <i>Beroepsproduct</i>

Jaar 2	De bedrijfsjurist <i>Juridische gespreksvaardigheden</i> <i>Europees Recht</i> <i>Verbintenissenrecht 1</i> <i>Gemeenterecht</i> <i>Bestuursrecht</i> <i>Handhaving</i> <i>Beroepsproduct</i>	Secretaris in een rechterlijke omgeving <i>Formeel Strafrecht</i> <i>Materieel Strafrecht</i> <i>Rechtspsychologie en Ethiek</i> <i>Kritisch denken</i> <i>Solliciteren</i> <i>Argumenteren 1</i> <i>Beroepsproduct</i>	De belangenbehartiger <i>Verbintenissenrecht 2</i> <i>Personen- en Familierecht</i> <i>Burgerlijk Procesrecht</i> <i>Mediation</i> <i>Argumenteren 2</i> <i>Beroepsproduct</i>	De beleidsmedewerker <i>Methoden en Technieken</i> <i>Bestuur en Beleid</i> <i>Omgevingsrecht: ruimte</i> <i>Omgevingsrecht: milieu</i> <i>Bestuursprocesrecht</i> <i>Beroepsproduct</i>
Jaar 1	De beginnende jurist <i>Staat en Recht</i> <i>Burger en Recht</i> <i>Jurist en Recht</i> <i>Taal en recht</i> <i>Juridische informatievaardigheden</i> <i>Beroepsproduct</i>	De adviserende jurist <i>Inleiding</i> <i>Verbintenissenrecht</i> <i>Inleiding Burgerlijk</i> <i>Procesrecht</i> <i>Inleiding</i> <i>Goederenrecht</i> <i>Projectmatig werken</i> <i>Juridische schrijfvaardigheden 1 (brief)</i> <i>Beroepsproduct</i>	De uitvoerende jurist <i>Bestuurs(proces)recht</i> <i>Straf(proces)recht</i> <i>Formuleren</i> <i>Internationaal</i> <i>Publiekrecht</i> <i>Beroepsproduct</i>	De organiserende jurist <i>Management en Organisatie</i> <i>Inleiding</i> <i>Ondernemingsrecht</i> <i>Arbeidsrecht</i> <i>Juridische schrijfvaardigheden 2 (rapport)</i> <i>communicatieve vaardigheden</i> <i>Beroepsproduct</i>

Het panel stelt vast dat de student in het curriculum geleidelijk toewerkt naar het profiel van de ondernemende hbo-jurist. Daarbij krijgt de student via opdrachten van het Praktijkplein, de minor, stage en afstuderen verschillende mogelijkheden om eigen accenten aan te brengen, bijvoorbeeld een sterkere focus op traditionele juridische werkvelden, een sterke internationale oriëntatie of meer focus op (zelfstandig) ondernemerschap. Ook is er duidelijk aandacht voor ICT. Het kennisaanbod dat vooral in de eerste twee studiejaren centraal staat sluit aan bij de landelijk opgestelde kennisbasis. Het panel stelt vast dat dit een brede en gedegen kennisbasis betreft die van prima niveau getuigt. Via het lectoraat is actuele kennis over het gebied Recht & Digitale Technologie (R&DT) stevig ingebed in het programma. R&DT komt bijvoorbeeld aan bod bij Strafrecht (diefstal van virtuele goederen), bij Privaatrecht (uitwerking van *smart contracts*) en bij Bestuursrecht (digitalisering van de rechterlijke macht).

Studenten passen kennis toe in de beroepsopdrachten (om te komen tot beroepsproducten). De inhoud van deze opdrachten vindt het panel passend om de beroepsvaardigheden op een gewenst niveau te ontwikkelen. De aandacht voor (juridisch) onderzoek steekt volgens het panel goed in elkaar. Daarbij stelt het panel vast dat het lectoraat de ontwikkeling van deze vaardigheden ondersteunt.

Standaard 4 Vormgeving programma

De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde leerresultaten te bereiken.

Conclusie

Het panel beoordeelt de kwaliteit van de vormgeving als **goed**.

Competenties vormen het vertrekpunt voor de vormgeving van het programma. In de eerste twee jaar wordt uitgegaan van meer gestructureerd en begeleid onderwijs in combinatie met realistische casuïstiek. Studenten verwerven op passende wijze een brede juridische kennisbasis en de vaardigheden die nodig zijn om in de praktijk vraagstukken op te lossen op een eigentijdse manier. Creativiteit, ondernemendheid en duurzaamheid krijgen hierbij aandacht. De beroepsopdrachten (-producten) spelen hierbij een belangrijke rol. Daarmee worden kennis en vaardigheden integraal ontwikkeld. Studenten werken hier veelal in groepen aan. In de hogere studiejaren ontwikkelen studenten de gevraagde kennis en vaardigheden meer integraal via juridische (onderzoeks)opdrachten, stage, minor en het afstuderen.

In de vormgeving is de ontwikkeling van kennis en vaardigheden geborgd via leerlijnen, zoals buitenschools leren en de binnenschoolse leerlijnen, waarin de ontwikkeling van kennis, (onderzoeks)vaardigheden, competenties en persoonsontwikkeling een plek kent. De opleiding zet passende en creatieve werkvormen in waarbinnen studenten worden uitgedaagd tot creatieve oplossingen. De opleiding biedt studenten tevens mogelijkheden om eigen accenten aan te brengen. Vanuit de studentbegeleiding worden studenten ondersteund, van meer gestructureerde aanbodgerichte begeleiding tot vraaggestuurde coaching. Alles bij elkaar, waardeert het panel de vormgeving als goed.

Onderbouwing

Kenmerkend voor de vormgeving is de thematische indeling waarbinnen sprake is van samenhang tussen theorie en praktijk en de leerlijnen waarmee een opbouw in de ontwikkeling van competenties is geborgd. In de vormgeving van het programma zorgt de sterke relatie met de beroepspraktijk voor een krachtige leeromgeving wat bijdraagt aan de gewenste ontwikkeling van kennis en kunde.

De eerste twee studiejaren zijn elk opgedeeld in vier blokken waarin theorie- en vaardighedenonderwijs wordt aangeboden. Binnen een thema is er sprake van een horizontale samenhang, doordat onderdelen binnen een thema met elkaar samenhangen. De leerstof van verschillende thema's (blokken) hangt ook met elkaar samen en bouwt op elkaar voort. Er is sprake van een niveau-opbouw en opdrachten nemen toe in complexiteit. Dit getuigt van een verticale samenhang.

De beroepsproducten vormen de basis van de thematische indeling per onderwijsblok en behoren tot de integrale leerlijn. Binnen deze opdrachten moeten studenten bepaalde competenties toepassen. Daarbij worden zij uitgedaagd om met creatieve oplossingen te komen,

bijvoorbeeld doordat ze een adviesbureau moeten bedenken dat 'er uit springt'. Bij de opdrachten wordt ook steeds meer zelfstandigheid van studenten gevraagd. De begeleiding vanuit de docenten en studieloopbaancoaches sluit hier op aan, zo stelt het panel vast.

Studenten werken in groepen samen aan de beroepsopdrachten, waarbij zij ook van elkaar leren. Zij moeten bijvoorbeeld met elkaar in gesprek gaan (elkaar overtuigen). De docent heeft hierbij een begeleidende taak. Studenten waarderen de opzet van het programma en de werkvormen als positief. Zij geven aan dat de studielast 'te doen' is en via de vormgeving van het programma ervaren zij prettige duidelijkheid (ondersteuning).

In het derde en vierde jaar werkt de student via stage, minor en het afstuderen op een hoger niveau meer integraal aan kennis en vaardigheden. Studenten moeten zelf zoeken en solliciteren naar een geschikte stageplek, dat doen zij vanaf het eind van het tweede jaar. Via het Hello You-event en een sollicitatietraining worden zij hierop voorbereid. Tijdens de stage werkt de student zelfstandig in praktijksetting die relevant is voor de hbo-jurist. In jaar 4 vindt de minor plaats. Hiermee kan de student een verbreding of verdieping aanbrengen op zijn profiel, ofwel een eigen accent. Dat kan ook via de stagekeuze en de keuze van de afstudeeropdracht. Via het Student Talent Café ondersteunt de opleiding (via SLB) studenten om een eigen accent in hun profiel aan te brengen. Via verschillende werkvormen, bijvoorbeeld talentenspel, krijgen studenten zicht op de studie: wat kan ik, wil ik en wil ik verder ontwikkelen. Dit helpt hen om eigen keuzes te maken. De opleiding wil de mogelijkheden voor meer maatwerk in het programma vergroten.

Het panel vindt de werkvormen (veelal Praktijkplein) zeer goed in elkaar zitten. Naast traditionele hoor- en werkcolleges, waarbij ook gastsprekers uit de praktijk worden uitgenodigd, zijn er vernieuwende werkvormen, zoals De Beslagdag, Legel Lab, Legal Tech lab (Praktijkplein) die studenten meer uitdagen.

De deeltijdopleiding is nagenoeg op gelijke wijze vormgegeven. De werkvormen zijn grotendeels dezelfde, zo laat het programma zien. Studenten werken ook in groepen samen, maar meer op afstand. Zij ontmoeten elkaar op school en stemmen daarbuiten met elkaar af via onder meer Blackboard. Ook speelt het portfolio een belangrijke rol als het gaat om het aantonen van de gevraagde kennis en vaardigheden.

Over de hele linie zijn studenten tevreden over de verschillende onderwijsvormen. Wat ook positief wordt gewaardeerd zijn de internationale mogelijkheden die het programma biedt. Studenten uiten zich wat kritisch over multidisciplinair werken. Dit zou wat hen betreft meer aandacht kunnen hebben. Het panel heeft begrepen dat met de komst van het nieuwe curriculum de opleiding (ook) meer aandacht hiervoor zal hebben. Deeltijdstudenten geven daarbij aan dat ze meer ruimte willen om meer van zichzelf te laten zien (accenten aan te kunnen brengen). De curriculumcommissie heeft dit opgepakt, zo stelt het panel vast.

Het panel vindt de vormgeving van het programma duidelijk. Er is sprake van een heldere structuur waarin de leerresultaten herkenbaar centraal staan. Daarbij zet de opleiding levendige werkvormen in waarin de praktijk heel herkenbaar is en er veel gevraagd wordt van studenten. Dit draagt heel goed bij aan de ontwikkeling van de eigentijdse beroepscompetenties. Voor studenten is het een plezierig en werkbaar programma, dat zij over het geheel genomen als goed waarderen. Op grond van dit alles waardeert het panel de kwaliteit van de vormgeving als goed.

Standaard 5 Instroom programma

Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **goed**.

De opleiding hanteert passende instroomeisen waar iedere aspirant-student aan moet voldoen. Via voorlichting, aansluitende modules en goede begeleiding aan het begin van de studie zorgt zij voor een optimale aansluiting.

Studenten met een havo-, vwo- of een mbo-diploma (niveau 4) zijn toelaatbaar. Studenten met een mbo-diploma moeten nog beschikken over een verwant diploma. Vanaf 1 september 2019 wordt deze eis losgelaten. De instroomeisen maken een goede start in het programma mogelijk, waarbij de opleiding onderzoekt in hoeverre een student een adequaat niveau Nederlands beheerst. Voor toelating tot de deeltijdopleiding gaat de opleiding na of de student beschikt over een werkplek van ten minste 20 uur per week, dat mag ook vrijwilligerswerk of een stageplek zijn. Vanaf het tweede jaar moet (van die 20 uur) minimaal 8 uur per week juridische werkzaamheden betreffen.

Het panel heeft kunnen vaststellen dat de opleiding tijdens voorlichtingsactiviteiten een zo reëel mogelijk beeld geeft van de opzet, inhoud en studielast van het opleidingsprogramma. Studenten geven dit aan en zijn actief betrokken bij activiteiten om nieuwe studenten goed te informeren. Studenten maken verder duidelijk dat zij tevreden zijn over de geboden begeleiding in het begin van hun studie. De opleiding heeft een keuzemodule voor relevante mbo-opleidingen ontwikkeld die bijdraagt aan een optimale aansluiting op deze vooropleidingen.

Studenten komen maar zelden in aanmerking voor vrijstellingen. Soms maken deeltijdstudenten op basis van een eerder gevolgde opleiding of specifieke werkervaring kans op een vrijstelling. Wanneer hier sprake van is, wordt dit per student bekeken. Uiteindelijk stelt de examencommissie vrijstellingen vast.

Onderbouwing

Om toegelaten te worden tot het programma moeten aspirant-studenten ten minste over een havo-, vwo- of verwant mbo-diploma op niveau 4 beschikken. Een mbo-diploma moet nog een verwant diploma zijn. Vanaf 1 september 2019 wordt die eis losgelaten. De instroomeisen staan voor de student omschreven in de OER. Voor deeltijdstudenten geldt dat zij aanvullend over een werkplek moeten beschikken. Mochten zij deze niet hebben dan hebben zij tot ongeveer een maand na de start van het eerste studiejaar de tijd om deze te vergaren, zo staat ook duidelijk in de OER. Een werkplek kan ook een stageplek of vrijwilligerswerk zijn. Een eventueel verzoek tot vrijstelling van de toelatingseis kan de aspirant-student doen bij het instellingsbestuur dat daartoe gemandateerd is. Wanneer een student denkt in aanmerking te komen voor een vrijstelling op het programma dan kan hij deze aanvragen (indienen) bij de examencommissie die toestemming verleent of niet.

Via voorlichting biedt de JHS heldere informatie aan aspirant-studenten over de verwachtingen over de opleiding, zoals over de inhoud en de zwaarte ervan en het belang van een goede beheersing van de Nederlandse taal. Dit was voor studenten helder, zo gaven zij aan in het gesprek met het panel. Wanneer de opleiding twijfelt over het niveau Nederlands van een aspirant-student voert zij hierover het gesprek met de student over het voortzetten van de opleiding.

In het begin van het programma houdt het onderwijs rekening met verschillende vooropleidingen en is er aandacht voor een soepele aansluiting. De gehanteerde werkvormen voorzien daarin. Studenten bevestigen dit. Daarbij worden studenten vanuit de studiebegeleiding geïnformeerd over de werkwijze en methoden in het programma. De studiebegeleiding speelt hier een cruciale rol bij.

De inhoud van het programma sluit eveneens goed aan op kwalificaties van instromende studenten. Voor studenten van verwante mbo-opleidingen heeft de school een module ontwikkeld die mbo-studenten kunnen volgen en bijdraagt aan een optimale aansluiting vanuit het mbo.

Alles overziend, stelt het panel vast dat de opleiding passende instroomeisen hanteert. Via voorlichting geeft de opleiding heldere verwachtingen mee aan studenten. Via aansluitingsmodules en studentbegeleiding zorgt de opleiding voor een soepele aansluiting. Dit waardeert het panel als goed.

Standaard 6 Personeel

Het docententeam is gekwalificeerd voor de inhoudelijke en onderwijskundige realisatie van het programma en de omvang ervan is toereikend.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **goed**.

De opleiding wordt verzorgd door een docententeam bestaande uit hooggekwalificeerde en gedreven docenten. De omvang van het team is ruim. In het docententeam zijn goede vakinhoudelijke kwalificaties aanwezig. Naast juridische kennis en kunde zijn kwalificaties op het gebied onderzoek en onderwijs aanwezig, onder meer op het gebied van studentcoaching. Ook hebben medewerkers goed zicht op actuele ontwikkelingen via onder meer hun rijke netwerken. Het panel concludeert dat medewerkers veel ruimte hebben voor eigen professionalisering. De JHS biedt hiervoor middelen en deze worden ook benut. De opleiding investeert ook in haar netwerken via docentstages en bijeenkomsten.

Studenten zijn tevreden over de kwaliteit van de docenten, over de inhoudelijke expertise die zij inbrengen en de korte lijnen die zij met docenten ervaren. Er is sprake van een kleinschalige leeromgeving waarin docenten zeer betrokken zijn. Dit geldt voor zowel de voltijd- als de deeltijdopleiding.

Ten slotte concludeert het panel dat de omvang van het team ruim toereikend is om het programma van deze kwaliteit uit te voeren en verder te ontwikkelen. Docenten zijn vanuit één standplaats veelal allemaal betrokken bij het onderwijs op beide locaties.

Onderbouwing

Op grond van de bestudeerde kwalificaties van de docenten stelt het panel vast dat het team beschikt over de nodige expertise, kennis en kunde. De aanwezige expertise, inhoudelijk en op het gebied van onderzoek, zijn sterk aanwezig. Naast actuele werkervaring binnen het juridisch domein en onderwijskundige ervaring, beschikt nagenoeg iedereen over een wo-master (75 van de 78: ruim 96%) en telt het team zes promovendi en een lector.

Het panel stelt vast dat de docenten veel ruimte krijgen voor eigen professionalisering. De JHS stelt ruim middelen beschikbaar voor scholing en professionalisering. Teamleden hebben zelfregie en veel inspraak over de invulling hiervan. Naast onderwijsspecifieke kwalificaties, zoals BKE en BKO², lopen docenten bijvoorbeeld stages in de beroepspraktijk of kwalificeren zij zich in aanpalende gebieden zoals op het gebied van 'expert brein en kritisch denken (en didactiek daarbij)' of mediator. Docenten zijn tevreden over hun werk, de mogelijkheden en de kwaliteitscultuur die zij ervaren. Op het moment van de visitatie zijn middelen gealloceerd voor investeringen rondom onderwijsinnovaties: 'Medewerker 2020'. Het team is begonnen na te gaan hoe het onderwijs kan worden afgestemd op de behoefte van de student van de toekomst. Een meer coachende rol wordt straks van de docent verwacht. Dit vooruitzicht brengt wat onzekerheid met zich mee, zo merkt het panel op vanuit de verschillende gesprekken, maar het panel merkt

---

² BKE en BKO: basiskwalificatie examinering en basiskwalificatie onderwijs

ook op dat het management zich hier duidelijk bewust van is. In de ogen van het panel kan het management dit vooruitzicht explicieter adresseren.

Studenten geven aan zeer tevreden te zijn over de kwaliteiten van hun docenten en vinden hen op een prettige manier benaderbaar. Deeltijdstudenten waarderen dit positief evenals het gevoel van kleinschaligheid binnen de grote school. Positief zijn studenten over de actualiteiten die docenten binnen halen, hun kennis over de beroepspraktijk en hoe zij open staan voor dialoog. Ook bij alumni scoort de kennis van docenten over de beroepspraktijk hoog.

Het panel vindt de teamsamenstelling, de onderlinge afstemming en de samenwerking in de organisatie getuigen van een evenwichtig en stabiel team. Het panel stelt vast dat de opleiding met 111 medewerkers over ruim voldoende formatie beschikt om het programma te verzorgen en te ontwikkelen. De docent-studentratio is 1:23,2. Medewerkers hebben een vaste standplaats ('s-Hertogenbosch of Tilburg) en zijn veelal allemaal betrokken bij het onderwijs op beide locaties. Hoewel zij op twee locaties opereren, voelen zij zich één team, zo blijkt duidelijk uit de gevoerde gesprekken.

Standaard 7 Voorzieningen

De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **voldoende**.

De huisvesting en materiële voorzieningen zijn compleet en modern. Ze zijn passend voor de didactische werkvormen en bieden studenten de mogelijkheden om de vaardigheden te ontwikkelen. Tijdens het visitatiebezoek heeft het panel een indruk van de faciliteiten gekregen. Het panel beoordeelt deze als ruim toereikend, van prima kwaliteit en toegankelijk voor studenten om naar eigen behoefte te benutten. Naast de aanwezigheid van gangbare faciliteiten, waaronder lesruimten en een bibliotheek, is er variatie in verschillende werkruimtes met verschillende mogelijkheden voor samenwerken, overleg en leren.

Onderbouwing

De opleiding biedt het programma aan op de locaties in 's-Hertogenbosch en Tilburg. Het panel heeft met studenten en docenten van beide locaties gesproken. Tijdens de visitatie heeft het panel een goede indruk gekregen van de voorzieningen. Het panel stelt vast dat de opleiding op de verschillende locaties passende faciliteiten aanbiedt die het voor studenten mogelijk maken om zelfstandig en in groepen de gevraagde vaardigheden eigen te maken.

De opleiding beschikt in 's-Hertogenbosch en Tilburg over moderne en ruim opgezette faciliteiten waaronder onderwijslokalen, hoorcollegezalen en werkplekken. De inrichting is open van karakter en voorzien van moderne middelen met veel aandacht voor 'bewegen'. Medewerkers en studenten van de opleiding zijn tevreden over de kwaliteit van de voorzieningen. Studenten waarderen de huiselijke sfeer en de aanpassingen die op beide locaties zijn doorgevoerd waardoor er sprake is van een eigen *look and feel*. Wel gaven zij aan dat er meer werkplekken voor hen zouden mogen zijn vooral voor piekbelastingstijden, zoals bij groepsopdrachten of tentamenperiodes. Docenten hebben meer ruimtes gekregen voor overleg.

Met ingang van het studiejaar 2020 zal de Juridische Hogeschool in Tilburg verhuizen naar een eigen gebouw op de Fontyscampus Stappegoor, dat geheel wordt ingericht naar de eisen en wensen van het nieuwe onderwijsconcept, dat vanaf dat moment ingevoerd zal gaan worden. Binnen enkele jaren zal ook de locatie aan het Hervenplein in 's-Hertogenbosch worden vervuild voor de Onderwijsboulevard, waar veel Avans-academies zijn gevestigd.

Alles overziend beschouwt het panel de kwaliteit van de voorzieningen toereikend. Deze zijn ondersteunend aan het leerproces van studenten en bieden daartoe de nodige mogelijkheden. De werkruimten zijn voorzien van passende moderne faciliteiten.

Standaard 8 Begeleiding

De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **goed**.

Binnen de vormgeving van het programma voorziet de opleiding studenten van passende studiebegeleiding (leerlijn) en informatie over het programma. Docenten en studenten kennen elkaar goed en weten elkaar goed te vinden.

De docenten fungeren als eerste aanspreekpunt voor de studenten. Daarnaast kunnen studenten zich richten tot hun studieloopbaanbegeleider (SLB'er). De SLB'er ondersteunt studenten in de eerste twee studie jaren via individuele gesprekken en groepsbijeenkomsten met aansprekende werkvormen. Het SLB-programma is erop gericht een soepele overgang naar het hbo en een gewenste studievoortgang te ondersteunen, maar ook om individuele leerwensen concreet te maken voor bijvoorbeeld de minorkeuze.

In latere jaren bieden docenten en de SLB begeleiding naast de stage- en afstudeerbegeleiding. Ook ontvangen studenten ondersteuning van ouderejaars collega-studenten die bijvoorbeeld zijn getraind als schrijfcoach.

De opleiding is voor studenten en docenten opgenomen in Blackboard. Via de competentieboeken weten studenten wat ze kunnen verwachten. Deze steken goed in elkaar. Daarnaast is er - zoals gezegd - sprake van een kleinschalige leeromgeving waarin studenten makkelijk de nodige informatie kunnen vinden.

Onderbouwing

Docenten zijn het eerste aanspreekpunt voor studenten. Zo geven studenten aan in het gesprek met het panel. Studenten waarderen het contact met docenten als positief, als persoonlijk en professioneel. Zij geven aan dat docenten goed bereikbaar zijn en goed vanuit eigen praktijkervaring begeleiden. Evaluatiegegevens bevestigen dit positieve beeld. Het panel stelt vast dat docenten hun studenten goed in beeld hebben en dat de lijnen tussen studenten en docenten kort zijn.

De opleiding biedt de studenten een studiebegeleidingsprogramma dat past bij de vormgeving van het programma. Zo wordt vanuit de SLB gericht ondersteuning geboden op een gewenste studievoortgang en op de persoonlijke ontwikkeling van de student. In het begin van de studie is de begeleiding intensiever en meer gericht op een juiste studieplanning en studiehouding. Naarmate het programma vordert, wordt de begeleiding meer vraaggestuurd (coaching). Studenten hebben één vaste studieloopbaanbegeleider gedurende de propedeuse en één vaste SLB'er gedurende de rest van de opleiding. In de deeltijd hebben studenten eenzelfde SLB'er (of coach) gedurende de hele opleiding. SLB'ers beschikken over geschikte kwalificaties. Dit wordt tevens door studenten aangegeven.

Het SLB-programma voorziet in individuele sessies en in groepsbijeenkomsten en sprankelende werkvormen. Optioneel is het Student Talent Café dat is bedoeld om individuele talenten in beeld te krijgen en de student te ondersteunen bij het maken van individuele studiekeuzes.

Het panel waardeert de opzet van studiebegeleiding als goed. Daarbij stelt het panel vast dat wanneer een student een probleem heeft dat buiten de taken van de SLB'er valt, de student binnen de opleiding terecht kan bij een van de studieadviseurs, of bij een decaan die aan de beide moederhogescholen verbonden is. Eerstejaars studenten kunnen zich ook richten tot een studentbuddy, dat is een ouderejaars collega-student die jongerejaars wegwijs maakt en ondersteuning biedt. Ook beschikt de JHS over schrijfcoaches. Dit zijn ouderejaars studenten die een specifieke training van de JHS hebben gevolgd om andere studenten te ondersteunen bij schrijfp opdrachten.

Tijdens de stages wordt de student door twee experts ondersteund: vanuit de opleiding door een docentbegeleider en op de stage- of afstudeerplek door een praktijkbegeleider werkzaam bij de organisatie waar de student stageloopt of afstudeert. De begeleidende docent bezoekt de stageplek twee keer (de afstudeerplek wordt één keer bezocht). Het panel waardeert dit als positief. De studenten en stagebegeleiders waarderen de contacten en ervaren dit als een goede manier om de voortgang van de student op de stageplek en de kwaliteit van de stageplaats te monitoren.

De informatievoorziening naar studenten verloopt grotendeels via Blackboard. Daarop heeft de opleiding alle informatie voor studenten en docenten opgenomen, zoals de programma-inhoud (competentieboeken) en praktische informatie. Blackboard sluit voldoende aan op de behoefte van studenten, maar kan naar zeggen van de deeltijdstudenten voor hen meer benut worden. Zij geven aan ook veel buiten de leeromgeving om te communiceren met hun docenten en begeleiders. Over de hele linie geven studenten aan dat zij tevreden zijn over de informatievoorziening. Vooral de competentieboeken vinden zij prettig. Studenten voelen zich tijdig en volledig geïnformeerd. Daarin hebben zij ook een verbetering opgemerkt. Zo zijn roosters en literatuurlijsten ruim voor de start van een volgend onderwijsblok beschikbaar.

Standaard 9 Kwaliteitszorg

De opleiding kent een expliciete en breed gedragen kwaliteitszorg, bevordert de kwaliteitscultuur en is gericht op ontwikkeling.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **goed**.

De kwaliteitszorg binnen de opleiding kenmerkt zich door een breed gedragen aandacht voor kwaliteit. Dit is formeel verankerd in de organisatie, in strategisch beleid, een eigen kwaliteitskader en verschillende commissies waarin diverse stakeholders met andere taken en rollen een bijdrage leveren aan kwaliteitsontwikkeling. De werkwijze binnen de teams is via pdca-cycli concreet gericht op continue verbetering en ontwikkeling. Het panel concludeert dat de opleiding al haar stakeholders op actieve wijze betreft. De kwaliteitszorg bevordert de kwaliteitscultuur doordat verantwoordelijkheden bij professionals, die betrokken zijn bij de ontwikkeling en uitvoering van het onderwijs, zijn belegd en iedereen zich intrinsiek verantwoordelijk voelt.

Onderbouwing

Kwaliteit staat hoog in het vaandel bij de JHS, dat sijpelt overal in door, zo merkt het panel op. Namelijk in de presentatie van haar zelfevaluatie, het motto 'de JHS is van iedereen', de inrichting van de visitatiedag en de grote betrokkenheid van medewerkers bij deze visitatie. Dit was voor het panel overtuigend.

De JHS heeft de processen beschreven die centraal staan in de kwaliteit. Deze processen worden voortdurend geëvalueerd aan de hand van pdca-cycli. Een kwaliteitscommissie monitort de uitvoering van de onderwijs-cycli, geeft aan waar en wanneer actie gewenst is en ondersteunt bij eventuele uitvoering van die actie. Een cyclus vindt plaats rondom het strategisch beleid waaruit doelstellingen zijn ontleend die zijn terug te vinden in het managementcontract dat jaarlijks geëvalueerd wordt. Andere cycli betreffen deelbeleidsgebieden (ontleend van het strategisch beleid) en de kwaliteitsbewaking van onderwijsprocessen waarbij de competentieboeken het vertrekpunt vormen voor de pdca-cyclus.

De kwaliteitscommissie houdt zich bezig met de analyse van zowel interne als externe evaluatieresultaten, zoals de Nationale Studenten Enquête en de HBO-Monitor. De kwaliteitscommissie faciliteert en bewaakt de kwaliteit van de opleiding, onder andere met een digitaal onderwijs-evaluatiesysteem en monitort de acties die de blokteams nemen op basis van de uitkomsten daarvan.

De juridische hogeschoolkwaliteitsstandaard: permanente accreditatiewaardigheid

De kwaliteitscommissie van de JHS voert de regie over het project Opleidingsportfolio, dat als belangrijkste doelstelling heeft: permanente accreditatiewaardigheid. Hiertoe is een standaard ontwikkeld waarin de ambities van de JHS alsmede de kwaliteitscriteria voor onderwijskwaliteit (uitgebreide beoordelingskader, NVAO) zijn opgenomen, te weten 'de

juridische hogeschoolkwaliteitsstandaard'. Deze standaard geldt als vertrekpunt voor de bewaking van de kwaliteit. Hierin komen de verschillende kwaliteitscycli samen. Het panel vindt dit systeem indrukwekkend en vindt het daarbij bijzonder positief hoe het systeem breed gedeeld wordt in de organisatie.

De medewerkers (docenten) hebben veel zeggenschap en regie over onderwijskwaliteit, zo stelt het panel vast. Hiervan is sprake in de blokteams en dit krijgt - meer formeel - vorm in de verschillende commissies waaronder in de curriculumcommissie. Daarbij merkt het panel op dat de uitdagingen die de curriculumverandering ogenschijnlijk met zich meebrengt voelbaar zijn. Zoals gezegd, kan het management deze explicieter adresseren, aldus het panel.

Naast de curriculumcommissie, zijn docenten vertegenwoordigd in het medezeggenschaporgaan, de examencommissie en in de toetscommissie (en toetscommissie beleid, zie verder standaard 10). Via medewerkers wordt ook een groot netwerk onderhouden. Het Hello You-event is daar een mooie uiting van, maar ook de inzet van gastsprekers en gecommitteerden bij afstudeerzittingen getuigen van een rijk netwerk.

De JHS geeft aan dat de student centraal staat. Hiertoe heeft de JHS een eigen online evaluatie-instrument ontwikkeld, het Juridische Hogeschool Onderwijs Evaluatie Systeem (JOES), waarin studenten na afloop van elke onderwijsperiode hun kritische commentaar en aanbevelingen kwijt kunnen. Daarnaast voert de opleiding panelgesprekken met studenten in de onderwijsblokken na de stage in het derde jaar. De JOES-resultaten worden door de blokcoördinatoren en -teams meegenomen bij de invulling van de volgende periode. Daarnaast kunnen studenten meepraten over de kwaliteit van onderwijs, organisatie en faciliteiten in het klassenvertegenwoordigersoverleg, de opleidingscommissies van voltijd en deeltijd, de kwaliteitscommissie en de medezeggenschapsraad. Studenten geven aan dat zij zich goed gehoord voelen en het contact met de opleiding als professioneel ervaren. Ook onderhoudt de JHS contact met alumni en het werkveld. Dit verloopt via verschillende netwerken. Naast dat alumni en vertegenwoordigers van het werkveld worden uitgenodigd voor Hello You, zitten zij als gecommitteerde bij een afstudeerzitting of zijn zij gastspreker. Onder alumni wordt tevens de HBO-Monitor uitgezet. Het panel vindt dat de JHS uitermate actief studenten en alumni betreft bij haar kwaliteitsborging.

Na de vorige visitatie in 2012 ontving de opleiding een positieve beoordeling. De JHS heeft naar aanleiding van die beoordeling en de bevindingen van het panel destijds een paar wijzigingen doorgevoerd. Over de hele linie vindt het panel de kwaliteit van de kwaliteitszorg overtuigend. De JHS biedt een duidelijke structuur die zonder meer een breed gedragen sterke focus op kwaliteit kent. Dat komt overal in terug, 'de JHS is van iedereen'.

Standaard 10 Toetsing

De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **goed**.

De opleiding hanteert een adequaat toetsstelsel waarin de leerresultaten centraal staan en dat aansluit op de vormgeving van het onderwijs (op de leerlijnen). Ook het toezicht op toetskwaliteit is adequaat georganiseerd. In competentieboeken is de samenhang tussen leerresultaten, modules, opdrachten en toetsing zichtbaar. Zichtbaar is dat de leerresultaten centraal staan in de toetsing. De toetsing getuigt van een passende opbouw en wordt volgens een evenwichtige spreiding aangeboden. Voor studenten is helder wat er van hen wordt verwacht. Dit staat helder omschreven in de competentieboeken. Daarnaast zijn richtlijnen voor toetsing voor studenten te vinden op Blackboard en in de OER. Studenten zijn tevreden over de toetsen en over de beoordelingen. Zij uiten zich positief over het gevarieerde aanbod en de inhoudelijke kwaliteit.

De opleiding hanteert voor toetsing passende kwaliteitseisen en beschikt over toetsexpertise om toetsing van beoogde kwaliteit uit te voeren. De JHS heeft hier concreet in geïnvesteerd zoals via een op maat ontwikkelde BKE-cursus. Docenten/examinatoren stemmen tevens af over werkwijzen. Voor de doorontwikkeling van de kwaliteit kan afstemming over feedback en de wijze waarop rubrics worden gehanteerd, kan wat betreft het panel nog een verdiepingsslag worden gemaakt.

Vanuit de examencommissie wordt toegezien op de toetskwaliteit. Het wettelijk kader geldt daarbij als uitgangspunt. Daarnaast wordt de kwaliteit van de toetsing gecontroleerd vanuit de toetscommissie. De JHS beschikt tevens - sinds kort - over een 'Toetscommissie Beleid' die is gericht op het verbinden van toetsing met het nieuwe onderwijs.

Het panel vindt de kwaliteit van de toetsing inhoudelijk goed en sterk aansluiten op het onderwijs. De studenttevredenheid over toetsing wordt meegenomen om de kwaliteit na te gaan. De ontwikkelpunten die het panel ziet worden ook als zodanig herkend binnen de examen- en toetscommissie. Op grond van de waargenomen kwaliteit en het bewustzijn over wat nog beter kan, komt het panel tot een oordeel goed.

Onderbouwing

Toetsstelsel, -beleid

De opleiding heeft uitgangspunten voor de toetsing beschreven die in het verlengde liggen van de uitgangspunten die gelden voor het onderwijs. Zo gaat het onderwijs uit van een competentiegerichte benadering en speelt een beroepspraktijk een belangrijke rol om competenties te ontwikkelen (*Toetsbeleid, najaar 2018*). In de toetsing worden kennis en vaardigheden apart getoetst en worden competenties integraal getoetst. De beroepspraktijk speelt hierbij een belangrijke rol. De opzet van het toetsprogramma sluit aan bij de opzet van het onderwijs. Zo vindt in het begin van de studie veel toetsing van kennis plaats. Daarnaast vindt de beoordeling van vaardigheden en competenties in beroepsproducten plaats.

Het panel stelt vast dat studenten in het begin van de studie basiskennis ontwikkelen om deze vervolgens in te zetten bij hun beroepsopdrachten. De beroepsopdrachten worden zo integratief en beroepsauthentiek mogelijk getoetst. Het panel herkent het niveau dat nagestreefd wordt terug in de toetsing.

In het toetsbeleid zijn criteria voor toetskwaliteit opgenomen, zoals validiteit en betrouwbaarheid. Met de komst van het nieuwe curriculum zal de verhouding tussen summatieve en formatieve toetsing een andere worden. De formatieve toetsing zal een prominentere plaats krijgen in het toetsprogramma, omdat deze meer de nadruk legt op het ondersteunen van de gewenste persoonlijke ontwikkeling.

Ook de kwaliteitsborging van toetsing is in dit beleid uiteengezet. Docenten ontwikkelen toetsen. De toetscommissie bewaakt of de toetsing voldoet aan de gestelde kwaliteitscriteria. Zij doet dit onder het wettelijke vastgestelde toezicht van de examencommissie.

Docenten hebben verschillende scholingen vanuit JHS gevolgd. Deze vindt het panel passend, zoals op maat ontwikkelde BKE-training.

Toetsuitvoering

De uitgangspunten die centraal staan in het systeem van toetsing herkent het panel terug in de toetsuitvoering. Het panel herkent dat er sprake is van valide toetsing. Van een betrouwbare toetsing is sprake via de inzet van toetsmatrijzen, beoordelingsformulieren en rubrics. De betrouwbaarheid wordt versterkt doordat examinatoren in kalibratiesessies met elkaar afstemmen en doordat kennis en vaardigheden op verschillende niveaus en op verschillende momenten worden getoetst door verschillende examinatoren (triangulatie). Hierbij merken vertegenwoordigers van de examen- en toetscommissie op dat afstemming over de kwaliteit van feedback en over de navolgbaarheid van beoordeling de aandacht heeft in intervisie en kalibratiesessies. Het panel herkent deze aandachtspunten. Met het oog op het ontwikkelen van meer formatieve feedback vraagt het panel ook aandacht voor de kwaliteit van de feedback.

Het panel stelt vast dat de opleiding een mix aan toetsvormen inzet. Naast de schriftelijke kennistoetsen zet de opleiding beroepsopdrachten, stage en reflectieopdrachten in. Voor het maken van beroepsopdrachten werken studenten veelal in groepen waarbij het individuele aandeel van de student wordt nagegaan. Studenten zijn over het geheel genomen tevreden over de toetsing, over het aanbod en de inhoud. Kennistoetsen vinden zij zeer relevant. Daarnaast vinden zij beroepsproducten relevant vanwege de praktijkgerichtheid.

Het panel stelt vast dat de toetsvormen goed aansluiten bij de onderwijsuitgangspunten, ze zijn namelijk duidelijk praktijkgericht. Dit alles bij elkaar vindt het panel van prima kwaliteit. Het panel stelt vast dat voor studenten helder is wat er van wordt verwacht. Dit kunnen zij goed terugvinden in de competentieboeken die het panel ook zeer duidelijk vindt.

Borging toetskwaliteit

De borging van de kwaliteit van toetsing gebeurt volgens een duidelijke aanpak. De JHS stelt kwaliteitscriteria centraal die bekend zijn bij docenten en examinatoren. Vanuit commissies wordt toegezien op de toepassing daarvan.

Toetsen worden ontwikkeld door docenten. Zij beschikken over de nodige expertise en worden ondersteund vanuit de toetscommissie. Beroepsproducten worden beoordeeld door

examinatoren. Zij worden benoemd door de examencommissie. Hiertoe hanteert zij heldere eisen. Het panel stelt vast dat de examinatoren allen zijn gekwalificeerd.

Het panel constateert vanuit de OER dat de taken en bevoegdheden van de examencommissie beschreven zijn conform het wettelijk kader. Zij controleert onder andere de kwaliteit van de toetsen en adviseert het management over te nemen maatregelen. De examencommissie bekijkt steekproefsgewijs bijvoorbeeld enkele afstudeerwerken om de beoordeling van het eindniveau te evalueren. Daarnaast wijst de examencommissie, op basis van een profiel, examinatoren aan en bewaakt of de geleverde kwaliteit van de examinatoren aan de maat is. Het panel stelt vast dat de examencommissie beschikt over toetsexpertise. Vanuit de toetscommissie wordt nagegaan of de toetsen aan de kwaliteitseisen voldoen (conform het Toetsbeleid). Ook voorziet de toetscommissie in scholingsbijeenkomsten, kalibratiesessies en intervisiebijeenkomsten die ertoe bijdragen dat examinatoren op één lijn zitten.

Naast de adviserende rol van de toetscommissie bestond er binnen de JHS ook behoefte aan een orgaan dat zich bezighoudt met de ontwikkeling en bewaking van het toetsbeleid. Een dergelijke Toetscommissie Beleid kan zich bijvoorbeeld buigen over de toetsvormen die passen bij het toekomstige onderwijsconcept, de scholing van medewerkers op het gebied van toetsdeskundigheid en de mogelijkheden op het gebied van digitaal toetsen. Deze wens heeft geresulteerd in een nieuwe Toetscommissie Beleid die sinds februari 2019 operationeel is (samengesteld sinds november 2018).

Het panel ziet in het geheel van activiteiten dat de borging van de kwaliteit van toetsing op orde is. Op basis van de gevoerde gesprekken stelt het panel vast dat de opleiding met haar toetsbeleid inzet op het verkrijgen van een bredere gedeelde visie op toetsing waarin een gedeelde verantwoordelijkheid centraal staat tussen formatief en summatief toetsen en tussen verschillende betrokkenen die zich bezig houden met de kwaliteit.

Standaard 11 Gerealiseerde leerresultaten

De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd.

Conclusie

De opleiding ontvangt voor deze standaard het oordeel **goed**.

Verschillende eindproducten van studenten laten overtuigend zien dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd. Het panel heeft van vijftien alumni van de afgelopen twee jaar het afstudeerproduct bestudeerd. Dit betrof een diversiteit aan producten. De kwaliteit van de bestudeerde afstudeerproducten vindt het panel over de hele linie overtuigend. Het panel herkent de ambitie van de opleiding om ondernemende hbo-juristen op te leiden terug in het niveau van de eindwerkstukken.

Vertegenwoordigers van de verschillende werkvelden herkennen dat de opleiding goede hbo-juristen opleidt. Zij geven aan dat studenten beschikken over een rugzak aan kennis en op een goed niveau functioneren. Alumni geven daarbij aan dat zij goed worden voorbereid om als hbo-jurist te functioneren.

Onderbouwing

Bestudering afstudeerdossiers

Voor de beoordeling van de gerealiseerde leerresultaten bestudeerde het panel vijftien dossiers van afgestudeerden die de afgelopen twee jaren zijn afgestudeerd gedurende de studie jaren 2016-2017 en 2017-2018. De selectie betrof dossiers van beide locaties en van de voltijd- en de deeltijdvariant. Het panel selecteerde de vijftien afstudeerdossiers uit een overzichtslijst van afgestudeerden van de afgelopen twee jaar en zorgde bij de selectie voor representativiteit, onder meer door te differentiëren naar eindbeoordeling (hoog – middel – laag). Bij het beoordelen of de afstudeerdossiers de beoogde leerresultaten aantonen, maakt het panel gebruik van de competenties van de opleiding die voor de student centraal stonden in het afstuderen.

Indrukken van panel afstudeerdossiers

Studenten studeren af na afronding van het laatste semester van de opleiding waarin zij zelfstandig een juridisch afstudeeronderzoek doen. Tijdens deze opdracht staan de competenties van de opleiding op bachelorniveau centraal. Het juridisch afstudeeronderzoek vindt plaats in het werkveld. Binnen deze setting functioneert de student als startende hbo-jurist. De student verricht een juridisch onderzoek dat resulteert in een beroepsproduct. Voorbeelden van beroepsproducten zijn: adviesrapporten, beslisboom, of de uitkomst van een juridisch vraagstuk.

Het panel heeft vanuit de bestudeerde afstudeerproducten een positieve indruk over het niveau van afgestudeerden. Alle werken zijn naar oordeel van het panel terecht met minimaal een voldoende gewaardeerd. Sommige werken vond het panel zelfs van dusdanige kwaliteit dat de waardering wat mager leek. Studenten blinken uit in een stevige basiskennis. Dit bleek voor het

panel ook overtuigend uit de bestudeerde voorbeelden en de gevoerde gesprekken. Voor het panel is overtuigend aangetoond dat de opleiding bekwame hbo-juristen aflevert. Het panel is tevens positief over de beoordelingen van de dossiers. De becijfering komt sterk overeen met het oordeel waartoe het panel gekomen zou zijn en in de ogen van het panel - zoals gezegd - soms wat aan de magere kant. Verder sneden de opdrachten allemaal relevante vraagstukken aan, zoals over de AVG, Mediation, Consumentenrecht, Octrooi- en Merkenrecht en bedrijfsrecht.

Functioneren afgestudeerden

De afgestudeerden worden prima ontvangen in het werkveld. Afgestudeerden krijgen een breed scala aan kennis en vaardigheden mee. Vertegenwoordigers van het werkveld met wie het panel sprak, geven aan dat alumni een behoorlijke rugzak met kennis hebben, een duidelijke 'ondernemende houding' hebben en assertiever zijn. Ook kunnen ze goed als beginnend professionals werken met andere disciplines en zijn ze gericht op de organisatie waarin ze gaan werken of stage hebben gelopen.

Alumni spreken eveneens positief over de opleiding. Zij voelen zich voldoende toegerust om als hbo-jurist aan de slag te gaan. Enquêteresultaten bevestigen dit positieve beeld. Het panel neemt deze tevreden reflecties van werkveldvertegenwoordigers en alumni positief in haar oordeelsvorming mee.

Eindoordeel over de opleiding

Oordelen op de standaarden

Het visitatiepanel komt tot de volgende oordelen op de standaarden:

Standaard	Oordeel
<i>Standaard 1 Beoogde leerresultaten</i>	Goed
<i>Standaard 2 Oriëntatie programma</i>	Goed
<i>Standaard 3 Inhoud programma</i>	Goed
<i>Standaard 4 Vormgeving programma</i>	Goed
<i>Standaard 5 Instroom</i>	Goed
<i>Standaard 6 Personeel</i>	Goed
<i>Standaard 7 Voorzieningen</i>	Voldoende
<i>Standaard 8 Begeleiding</i>	Goed
<i>Standaard 9 Kwaliteitszorg</i>	Goed
<i>Standaard 10 Toetsing</i>	Goed
<i>Standaard 11 Gerealiseerde leerresultaten</i>	Goed

De oordelen zijn gewogen volgens de beslisregels van de NVAO.

Het panel heeft de opleiding HBO-Rechten van de JHS leren kennen als een ambitieuze opleiding die op gedegen manier eenieder betreft bij de uitvoering en (kwaliteits)ontwikkeling van het onderwijs. De JHS kent duidelijke profileringspunten die herkenbaar zijn in het curriculum.

Het visitatiepanel beoordeelt de kwaliteit van de bestaande hbo-bacheloropleiding HBO-Rechten van de Juridische Hogeschool Avans & Fontys als **goed**.

Aanbevelingen

Het panel geeft de opleiding de volgende aanbevelingen mee:

Standaard 2

- De opleiding kan met de ontwikkeling van het nieuwe curriculum de aandacht voor multidisciplinair (samen)werken meer aandacht geven. In de ogen van het panel hebben studenten hierover duidelijke feedback voor de opleiding die de JHS kan benutten.

Standaard 3

- Met de aanstaande curriculumverandering zal de opleiding de aandacht voor algemene vaardigheden vergroten. Daarbij beveelt het panel aan een gedegen kennisniveau van de studenten te blijven bewaken.
- Ook beveelt het panel aan aandacht te blijven houden voor de motiverende verhalen van docenten en de inbreng van werkvelddeskundigen, juist als de student meer aan zet komt (in de nieuwe opzet van het programma), acht het panel dit relevant.

Standaard 6

- Het panel geeft het management van de JHS mee om het vooruitzicht van de curriculumontwikkeling explicieter te adresseren.

Standaard 7

- De opleiding kan de digitale mogelijkheden van Blackboard beter benutten en daarmee meer diversiteit in werkvormen creëren, zo kunnen de mooie voorbeelden uit het lectoraat worden verwerkt en kan er nog optimaler met blended learning gewerkt worden.

Standaard 10

- De opleiding kan voor de doorontwikkeling van de kwaliteit verdieping geven aan feedback en de rubrics (deze inhoudsrijker maken).

Bijlagen

Bijlage 1 Bezoekprogramma

Programma visitatiedag Juridische Hogeschool Avans & Fontys op 26 februari 2019

Zowel in de opzet van de visitatiedag als in het digitale magazine Juncto, zijn de leidende thema's uit het Strategisch Beleid bepalend geweest.

Programma:

08.45 - 09.00 uur Ontvangst leden panel NQA

Ontvangst door studenten en medewerkers van de Juridische Hogeschool.

09.00 - 09.10 uur Welkomstwoord

Woord van welkom door directeur van de Juridische Hogeschool.

09.10 - 10.00 uur Thema Stevig fundament

Toelichting opleiding: *"We nemen geen genoegen meer met enkel 'de basis op orde'. Inmiddels spreken we van een stevig fundament van waaruit we de opleiding neerzetten. U kunt hier met docenten het gesprek aangaan over ons **huidige onderwijs**. Daarnaast is er de mogelijkheid om een kort bezoek aan een college te brengen. Verder treft u hier de voor de Juridische Hogeschool van oudsher belangrijke bouwstenen van het stevig fundament aan. U kunt hier spreken met leden van de **Curriculumcommissie**, de **Medezeggenschapsraad**, de **Toetscommissie** en **Studieloopbaanbegeleiding**. Kwaliteitszorg is een rode draad gedurende de hele dag, de **Kwaliteitscommissie** staat in de ochtend klaar om u uit te leggen hoe de kwaliteitszorg- en cultuur van de Juridische Hogeschool zich heeft ontwikkeld. Tot slot vragen wij uw aandacht voor de toekomst van de Juridische Hogeschool. Aan de tafel **Nieuw Onderwijs** kunt u zich laten informeren over ons nieuwe onderwijsconcept en de nieuwe huisvesting die daarop wordt afgestemd. Aan het eind van de dag zal het nieuwe onderwijsconcept tevens onderwerp zijn van het ontwikkelgesprek."*

10.00 - 11.00 uur Panel trekt zicht terug

Er is voor u een ruimte ingericht waar u (digitaal) materiaal kunt inzien en overleg kunt voeren.

11.00 – 12.15 uur Thema Verbinding onderwijs en onderzoek en

Thema Onderscheidend profiel hbo-jurist

Toelichting opleiding: *"Wie kunnen er beter iets zeggen over het profiel van de hbo-jurist dan onze alumni? Graag brengen we u in contact met **Alumni**. Tevens kunt u in deze dialoogsessie het gesprek aangaan over ons **Alumni**beleid. Tevens staan er collega's bij de tafel **Onderzoek** en bij de tafel **Lectoraat Recht en Digitale Technologie**. Vanzelfsprekend neemt onderzoek een centrale plek in bij het afstuderen, vandaar dat de coördinatoren van **Afstuderen** graag de dialoog met u hierover aangaan. Natuurlijk mag het **Werkveld** niet ontbreken. En als het gaat om het onderscheidend profiel van de hbo-jurist is de **Deeltijdopleiding** vertegenwoordigd, die op enkele punten verschilt van de voltijdse variant."*

12.15 - 13.00 uur Lunch

13.00 - 13.15 uur Rondleiding gebouw

Toelichting opleiding: *"Een student zal u een korte rondleiding geven door het gebouw. Hierbij krijgt u via live verbinding ons gebouw in 's-Hertogenbosch ook te zien."*

13.15 – 14.30 uur Thema Praktijkplein, Thema Talentontwikkeling en Thema Medewerker 2020

Toelichting opleiding: *“In deze laatste dialoogsessie zijn in het kader van Talentontwikkeling de **Studieadviseurs** aanwezig. Verder kunt u hier kennismaken met de **Minor Bedrijfsjurist** en **Praktijk in het onderwijs**. **SJAK** (Studenten Juridisch Advies Kantoor) is ook aanwezig.*

***Internationalisering** is een onderdeel van Talentontwikkeling voor de student die ook over grenzen heen wil kijken. De coördinatoren Internationalisering zijn aanwezig. Ook in het kader van Talentontwikkeling zijn studenten van de studievereniging **Aequitas** aanwezig.*

*Er zijn docenten aanwezig om een toelichting te geven op het onderwerp **Aansluiting op de vooropleiding**. De Juridische Hogeschool bestaat bij de gratie van het team. Een aantal **Docenten** spreekt met u over de ontwikkelmogelijkheden binnen de Juridische Hogeschool en hoe de opbrengst daarvan in het onderwijs terecht komt.”*

14.30 - 14.45 uur Pauze panel

14.45 - 15.15 uur Gespreksronde Examencommissie en Toetscommissie

Toelichting opleiding: *“U kunt spreken met een afvaardiging van de Examencommissie en Toetscommissie.”*

15.15 – 15.45 uur Gespreksronde Studenten

Toelichting opleiding: *“Er zijn studenten uit verschillende leerjaren van de voltijdopleiding en de deeltijdopleiding aanwezig.”*

15.45 – 16:15 uur Gespreksronde Opleidingscommissie en Curriculumcommissie en Alumnus

Toelichting opleiding: *“Een afvaardiging van de Opleidingscommissie en Curriculumcommissies voltijd- en deeltijd is hierbij aanwezig. Er is ook een alumna bij dit gesprek aanwezig.”*

16.15 – 16.45 uur Ontwikkelgesprek met Directie, Opleidingscommissie, Curriculumcommissie

Toelichting opleiding: *“De dag zal worden afgesloten met een ontwikkelgesprek. Het thema van het ontwikkelgesprek is de mindshift van het team naar het nieuwe onderwijsconcept.”*

16.45 - 17.30 uur Beoordelingsoverleg panel

17.30 - 18.00 uur Terugkoppeling

Bijlage 2 Bestudeerde documenten

Bestudeerde documenten:

- ZER: digitaal magazine Juncto. Juncto kunt u vinden op www.juridischehogeschoolmagazine.nl. U kunt dan klikken op 'Bekijk Magazine' en inloggen met: jhsrapport2018.
- Competentieboeken van de voltijdopleiding studiejaar 2017-2018:
  - o P1 De beginnende jurist
  - o P2 De adviserende jurist
  - o P3 De uitvoerende jurist
  - o P4 De organiserende jurist
  - o K1 De bedrijfsjurist
  - o K2 Secretaris in een gerechtelijke omgeving
  - o K3 De belangenbehartiger
  - o K4 De beleidsmedewerker
  - o K5 Stage
  - o K6 Stage
  - o K7 De ondernemende jurist
  - o K8 Deurwaarderskantoor
  - o Minoren:
    - o Minor recht en veiligheid
    - o Minor sportrecht
    - o Minor juridisch advies

De competentieboeken van de Juridische Hogeschool bevatten een inhoudsbeschrijving van de programma-onderdelen, met vermelding van leerresultaten, leerdoelen, werkvormen, wijze van toetsing, literatuur en studiepunten.

- Competentieboeken van de deeltijdopleiding studiejaar 2017-2018:
  - o DP1 Inleiding
  - o DP2 Burgerlijk recht
  - o DP3 Bestuursrecht
  - o DP4 Strafrecht
  - o DK1 De gemachtigde
  - o DK2 De bedrijfsjurist
  - o DK3 Secretaris in een gerechtelijke omgeving 1
  - o DK4 Secretaris in een gerechtelijke omgeving 2
  - o DK5 De bemiddelaar
  - o DK6 De belangenbehartiger
  - o DK7 De beleidsmedewerker
  - o DK8 De deurwaarder
  - o DE1 Cluster strafrecht

De competentieboeken van de Juridische Hogeschool bevatten een inhoudsbeschrijving van de programma-onderdelen, met vermelding van leerresultaten, leerdoelen, werkvormen, wijze van toetsing, literatuur en studiepunten

- Competentieboeken Afstuderen
  - o 2016-2017 najaar '16
  - o 2016-2017 voorjaar '17
  - o 2017-2018 najaar '17
  - o 2017-2018 voorjaar '18
  - o Beoordelingsformulier docent 1, voorjaar '18 (rubric)
  - o Overzicht competentieboeken Afstuderen deeltijd: 2016-2017 en 2017-2018
- OER van de voltijd- en deeltijdopleiding van studiejaar 2017-2018 en studiejaar 2018-2019.
- Overzicht ingezet personeel en het beleid 'aanwijzing examinatoren' van de examencommissie.

- Overzicht afstudeerwerken en de dossiers van 15 geselecteerde werken met daarbij een toelichting m.b.t. de aanpassing van de beoordelingssystematiek, ingevoerd in het voorjaar van 2018.
- Landelijk beroeps- en opleidingsprofiel HBO-rechten 2012
- Strategisch beleidsplan 2016-2020
- Kwaliteitsbeleid 2016-2020 en jaarplan kwaliteitscommissie 2018.
- Onderwijsbeleid 2016-2020 en jaarplan curriculumcommissie 2018.
- Personeelsbeleid 2016-2020 en jaarplan 2018.
- Toetsbeleid najaar 2018.
- Digitale toegang via Blackboard tot jaarverslagen van de examencommissie en verslagen van de opleidingscommissie en werkveldadviesraad. En overige beleidsstukken van de JHS.
- Een representatieve selectie van toetsen, zijnde toetsen met toetsopgaven, antwoordmodellen, beoordelingscriteria met normering en werk van studenten en toetsmatrijzen van onderwijsblokken uit de voltijd- en deeltijdopleiding en zowel uit de propedeuse- als hoofdfase, inclusief minoren.
- Een representatieve selectie van handboeken uit de mediatheek en overig studiemateriaal met daarbij een overzicht van ontwikkelde en in gebruik zijnde digitale tools en een overzicht van gehanteerde formatieve toetsmethoden in de opleiding.